

WPROWADZENIE

Istotnymi punktami odniesienia dla rozwoju myśli naukowej w zakresie glottodydaktyki polonistycznej są międzynarodowe konferencje, których największym sukcesem jest integracja rodzimych badaczy z polonistami reprezentującymi ośrodki zagraniczne. Możliwość konfrontacji działalności naukowej podejmowanej przez specjalistów z różnych stron świata sprzyja dokonywaniu podsumowań dotychczasowego dorobku i zachęca do wyznaczania nowych celów badawczych. Od końca lat 90. minionego stulecia rolę promotorów dalszego rozwoju glottodydaktyki polonistycznej odgrywały międzynarodowe konferencje Stowarzyszenia „Bristol”. Podobnego znaczenia nabrały także organizowane w ostatnich latach Światowe Kongresy Polonistów.

Równie ważnym wydarzeniem w historii glottodydaktyki polonistycznej z pewnością okaże się zorganizowana w dniach 18-20 czerwca 2015 roku konferencja z okazji jubileuszu 70. urodzin prof. Władysława T. Miodunki. Święto twórcy krakowskiej szkoły glottodydaktyki porównawczej i polonistycznej zgromadziło w Uniwersytecie Jagiellońskim największych specjalistów w zakresie nauczania polszczyzny jako języka obcego, drugiego i odziedziczonego z najważniejszych ośrodków polskich oraz wybitnych polonistów, reprezentujących rozsiane po całym świecie studia slawistyczne i polonistyczne.

Niniejszy tom zawiera artykuły poświęcone glottodydaktyce polonistycznej *sensu stricto*, czyli teoretycznym, metodologicznym, programowym i praktycznym aspektom nauczania polszczyzny jako języka drugiego i obcego. Stanowią one swobodną wizytówkę współczesnej myśli glottodydaktycznej, obecnej w rozważaniach polskich i zagranicznych. Łączą dociekania o charakterze teoretycznym oraz relacje z przeprowadzonych badań i uzyskane w nich wyniki. Wnoszą istotny głos w dyskusję na temat obecnego miejsca i postulowanego rozwoju glottodydaktyki polonistycznej, sygnalizując potrzeby badawcze, prowadzone kierunki badań, wykorzystywane podejścia metodologiczne oraz kreśląc perspektywy na przyszłość.

Wszystkie zamieszczone tu prace wpisują się w nurt istotnych dla współczesnej edukacji językowej rozważań obejmujących zagadnienia związane z ukierunkowaniem nauczania na podejmowanie działań, realizację konkretnych potrzeb uczących się oraz ich autonomiczny rozwój, uwzględniający nie tylko rozwijanie umiejętności i kompetencji *stricto* językowych, ale przede wszystkim kulturowych i społecz-

nych, umożliwiających refleksyjne funkcjonowanie w otaczającej – coraz bardziej międzykulturowej – rzeczywistości. Humanistyczny wydźwięk współczesnej glottodydaktyki towarzyszy wszystkim zamieszczonym w tomie tekstom, które każdorazowo w centralnym punkcie swoich zainteresowań opisują człowieka (uczącego się lub nauczyciela) wraz z jego mocnymi i słabymi stronami. Nie do przecenienia jest także współpraca poszczególnych jednostek budująca tak ważne z perspektywy coraz bardziej globalizującego się świata poczucie sensu istnienia i współdziałania.

W części pierwszej, zatytułowanej *Glottodydaktyka polonistyczna w dobie przemian*, redaktorzy tomu zamieścili te referaty, które podejmują próby syntetycznego ujęcia wybranych obszarów funkcjonowania współczesnej glottodydaktyki polonistycznej wraz z nakreśleniem koncepcji ich dalszego rozwoju.

Są wśród nich także teksty opisujące rozwój współpracy specjalistów reprezentujących poszczególne ośrodki oraz owoce ich wspólnej działalności. Zagadnieniami tymi zajmują się w swoich tekstach Grażyna Zarzycka oraz Grażyna Przechodzka. Pierwsza z badaczek podjęła się pionierskiej w historii glottodydaktyki polonistycznej próby przeprowadzenia badań wspólnoty dyskursywnej glottodydaktyków polonistycznych. Ich celem było zebranie informacji na temat stopnia integracji badaczy uprawiających interesującą nas dyscyplinę oraz jej wpływ na kształtującą się wciąż tożsamość glottodydaktyki polonistycznej. Grażyna Przechodzka spogląda na opisane powyżej zagadnienia z węższej perspektywy, koncentrując swoją uwagę na integracji Zespołu Autorów Zadań i Egzaminatorów, ważnym ogniwie działającego do 2015 roku państwowego systemu poświadczania znajomości polszczyzny. Zmieniająca się rzeczywistość kształcenia językowego w postaci obecności nowych stylów uczenia się w odmienionym krajobrazie kulturowym stanowi istotny punkt rozważań podjętych przez Elwirę Grossman oraz Małgorzatę Packalén Parkman. W swoich tekstach prezentują one konieczność zmian w zakresie proponowanych rozwiązań dydaktycznych, uwzględniających internetowy i międzykulturowy kontekst realizacji procesu kształcenia polonistycznego w świecie. Swoje rozważania autorki umieszczają w szerokim kontekście europejskim, dokonując porównań systemów kształcenia akademickiego w Szkocji i Szwecji, występujących tam podobieństw i różnic. Z kolei Przemysław E. Gębal i Sławomira Kołsut dokonują syntezy rozwoju glottodydaktyki polonistycznej na polu nauczania polszczyzny dla potrzeb zawodowych, relacjonując wyniki przeprowadzonych przez nich badań w ramach międzynarodowego projektu oraz prezentując propozycje konkretnych rozwiązań programowych w tym zakresie. Ich dociekania uwzględniają także kontekst europejski nauczania języków obcych dla potrzeb zawodowych, stanowiąc propozycję programową dla czterech języków z naszego regionu. Poza polszczyznę obejmują także języki niemiecki, czeski oraz słowacki. Jagoda Cieszyńska-Rożek pisze z kolei o związkach glottodydaktyki z logopedią i możliwościach wykorzystywania zdobytych tej drugiej dyscypliny w glottodydaktycznych projektach badawczych.

Zamieszczone w pierwszej części tomu teksty podejmują dyskusję z wątkami obecnymi we współczesnych studiach glottodydaktycznych, związanych z naucza-

niem międzykulturowym, dydaktyką mediów, dydaktyką języków dla potrzeb zawodowych oraz dydaktyką ukierunkowaną na podejmowanie działań językowych. Odnoszą się tym samym do obszarów funkcjonowania kilku subdyscyplin glottodydaktyki, których dotychczasowy rozwój opisuje Władysław T. Miodunka w swoim opracowaniu zatytułowanym *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy* (2016). Przenosząc zebrane w naszym tomie rozważania na grunt proponowanej przez krakowskiego badacza typologii subdyscyplin, podejmujemy refleksję w zakresie badań akwizycji języka polskiego jako obcego i drugiego (opracowanie Jagody Cieszyńskiej-Rożek), nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego (Przemysław E. Gębal i Sławomira Kołsut), sytuacji polonistyki i nauczania języka polskiego jako obcego w poszczególnych krajach i regionach świata (Elwira Grossman i Małgorzata Packalén Parkman) oraz glottodydaktyki porównawczej i jej relacji z glottodydaktyką ogólną (Przemysław E. Gębal i Sławomira Kołsut oraz Elwira Grossman i Małgorzata Packalén Parkman). Opracowania Grażyny Zarzyckiej i Grażyny Przechodzkiej wykraczają poza proponowane przez W. T. Miodunkę subdyscypliny, obejmujące rzeczywistość aplikatywną glottodydaktyki polonistycznej. Prace te tworzą zupełnie nowy paradygmat badawczy w postaci socjolingwistyki (socjologii) w obrębie glottodydaktyki polonistycznej.

Kolejne części tomu poświęcone są poszczególnym obszarom glottodydaktyki polonistycznej i zawierają teksty mówiące o konkretnych zagadnieniach metodycznych. Realizują tym samym także zadania i zakresy zainteresowania niemal wszystkich subdyscyplin opisanych w opracowaniu W.T. Miodunki. Poza wymienionymi wyżej obszarami są to także pedeutologia polonistyczna, polonistyczne językoznawstwo dydaktyczne, preparacja i ewaluacja materiałów glottodydaktycznych, polityka językowa w zakresie promocji i nauczania polszczyzny w świecie oraz historia nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego. Część publikowanych tekstów łączy w sobie zagadnienia z pogranicza dwóch lub nawet większej liczby subdyscyplin, co przekłada się bezpośrednio na ich lokalizację w naszym tomie. Dalsze jego cztery rozdziały odzwierciedlają wspomnianą integrację subdyscyplin.

Kolejna, druga część publikacji poświęcona została aspektom (między)kulturowości w procesie nauczania polszczyzny. Znajdują się w niej materiały prezentujące miejsce i założenia edukacji międzykulturowej w nauczaniu polszczyzny w rzeczywistości endo- i egzokulturowej (Urszula Żydek-Bednarczuk, Tamara Czerkies), nowe techniki rozwijania umiejętności (między)kulturowych wraz z analizą podręczników (Anna Pieczka, Jacek Kuchta, Anna Roter-Bourkane) oraz rozważania poświęcone międzykulturowemu nauczycielowi (Marta Bodzioch). Kwestie międzykulturowości to w ostatnich 15 latach jedno z najczęściej podejmowanych zagadnień badawczych w kręgu glottodydaktyków polonistycznych. Popularność tej tematyki odzwierciedla w przypadku niniejszego tomu nieco większa w stosunku do innych jego części liczba zamieszczonych tu tekstów.

Trzecia część tomu zawiera studia o charakterze komparatystycznym, realizujące założenia glottodydaktyki porównawczej, będącej jednym z metodologicznych

filarów działalności badawczej krakowskiej szkoły glottodydaktyki porównawczej. Komparatywizm glottodydaktyczny jako metoda podejmowanych dociekań glottodydaktycznych obecny był także w badaniach realizowanych w innych ośrodkach naukowych. Zamieszczone tutaj teksty ukazują problematykę kontaktów językowych i kulturowych, ich przenikania się (Anna Dunin-Dudkowska, Przemysław Turek, Dorota Brzozowska) oraz porównawczych analiz funkcjonowania konkretnych rozwiązań dydaktycznych w poszczególnych systemach edukacyjnych (Agata Szybura) i wynikającej z nich międzynarodowej współpracy poszczególnych ośrodków (Anna Dąbrowska i Anna Żurek).

W czwartej części tomu zostały zamieszczone materiały opisujące proces rozwijania umiejętności językowych i znajomości systemu języka polskiego w ramach zajęć dla cudzoziemców. Są wśród nich zarówno podsumowania przeprowadzonych badań, jak i cenne refleksje praktyków. Szczególnie ważne wydają się nam opracowania relacjonujące realizowane projekty badawcze, które przekładają się na propozycje konkretnych rozwiązań programowych i metodycznych, stających się swoistymi filarami rozwoju glottodydaktyki polonistycznej. Z pewnością należą do nich opisane w tej części tomu ważne badania słownictwa tematycznego Zofii Cygal-Krupowej. Zamieszczone w tym rozdziale prace dotyczą m.in. sposobów rozwijania kompetencji leksykalnych (Edyta Pałuszyńska) oraz specyfiki nauczania języka biznesu (Ewa Komorowska). Podejmują wreszcie problematykę testowania i egzaminowania (Monika Válková Maciejewska) oraz prezentują na przykładzie Słowenii drogi rozwoju studiów polonistycznych za granicą (Bożena Ostromecka-Frączak).

Ostatnia – piąta część tomu to zbiór tekstów poświęconych szeroko pojmowanemu procesowi organizacji i realizacji nauczania języka polskiego. Zamieszczone w niej cztery teksty traktują o potrzebach uczących się polszczyzny (Danuta Gałyga), nauczaniu wybranych aspektów językowych i komunikacji (Piotr Lewiński, Urszula Majcher-Legawiec) oraz sposobach ich ewaluacji (Małgorzata Banach). Łączą w sobie dociekania z zakresu polonistycznego językoznawstwa dydaktycznego i nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego.

Jak widać, niniejsza publikacja obejmuje szerokie spektrum dokonań współczesnej glottodydaktyki polonistycznej. Stanowi zbiór ważnych materiałów podsumowujących stan rozwoju myśli glottodydaktycznej w zakresie nauczania polszczyzny jako języka obcego i drugiego. Okazją do dokonania tego swoistego bilansu był jubileusz 70-lecia prof. W.T. Miodunki, osoby zabiegającej przez całe życie zawodowe o przemyślany i skuteczny rozwój glottodydaktyki polonistycznej.

W trakcie obrad konferencyjnych udało się także nakreślić kierunki dalszego rozwoju nauczania polskiego jako języka obcego, drugiego i odziedziczonego, promocji polszczyzny w świecie oraz badań nad bilingwizmem. Te wszystkie zagadnienia stanowiły od początku istnienia glottodydaktyki polonistycznej *sensu largo*, czyli od końca lat 70. minionego stulecia, główne punkty zainteresowań prof. W.T. Miodunki oraz jego uczniów. Stały się filarami rozwoju całej glottodydaktyki polonistycznej, dając jej solidnie wypracowane rozwiązania metodologiczne i programowe. W okre-

się minionych niespełna 40 lat ośrodkowi krakowskiemu udało się przeszczepić na grunt polonistyczny założenia dydaktyki audiowizualnej, podejście komunikacyjne oraz w ostatnich latach podejście ukierunkowane na działanie. W międzyczasie dorobek glottodydaktyki polonistycznej w znaczący sposób uzupełniono o elementy dydaktyki międzykulturowej oraz dydaktyki wielojęzyczności. Z perspektywy rozwoju glottodydaktyki polonistycznej ważne okazały się także opracowania poświęcone europejskiej polityce językowej, kształceniu nauczycieli polszczyzny cudzoziemców i osób z doświadczeniem migracyjnym oraz nauczaniu naszego języka wspieranym multimedialnie. Na kanwie prowadzonej działalności naukowej opracowano szereg publikacji i podręczników metodycznych dla nauczycieli. Powszechnie znane i cenione serie *Metodyka Nauczania Języków Obcych* oraz *Biblioteka „LingVariów”*. *Glottodydaktyka* stały się pomostem między rzeczywistością badawczą a praktyką nauczania. Publikowane w ich ramach tomy szybko okazały się także istotnymi punktami odniesień dla badaczy uprawiających glottodydaktykę na polu nauczania innych języków obcych. W myśl uprawianej od początku działalności krakowskiej szkoły glottodydaktyki porównawczej udało się najpierw przenieść szereg zdobyczy dydaktyki europejskiej i światowej do nauczania polszczyzny, a następnie skorzystali z niej specjaliści w zakresie nauczania innych języków. Nauczanie polszczyzny jako języka obcego zawdzięcza krakowskiemu ośrodkowi glottodydaktyki polonistycznej W.T. Miodunki, reprezentowanemu instytucjonalnie przez jedyną w świecie Katedrę Języka Polskiego jako Obcego, bogaty dorobek w postaci podręczników i materiałów dydaktycznych dla uczących się na wszystkich poziomach zaawansowania. Dzięki przyjęciu takiej drogi rozwoju działalność specjalistów z UJ od samego początku nastawiona była na wykorzystywanie wyników zrealizowanych projektów badawczych w praktyce nauczania. Kolejno publikowane materiały dydaktyczne uwzględniały bowiem przeprowadzane wcześniej dociekania badawcze. Posłużyły się tym samym leżącymi u podłoża powstania glottodydaktyki jako nauki założeniami, wiążącymi rozważania teoretyczne z kształceniem językowym. Tak określone zasady funkcjonowania dydaktyki polszczyzny jako języka obcego, drugiego i odziedziczonego obowiązują nadal, czego dowodem są zaprezentowane w trakcie konferencji referaty.

Przesłanie wszystkich zamieszczonych w niniejszym opracowaniu tekstów pokrywa się z mottem konferencji i tytułem tomu *O lepsze jutro studiów polonistycznych w świecie*. Bo to także o nie od początku swojej naukowej działalności zabiegał prof. W.T. Miodunka. Tylko przemyślany rozwój glottodydaktyki polonistycznej jest w stanie zapewnić dalszy rozwój studiów polonistycznych w świecie, których podstawą jest i zawsze będzie skuteczne nauczanie i uczenie się języka polskiego. Realizacji tego celu życzymy szacownemu Jubilatowi i wszystkim zajmującym się glottodydaktyką polonistyczną.

